

عرفان کسرابی

پژوهشگر مطالعات علم
دانشگاه کاسل



اینترنت منبع نیست و باید با تفکر نقادانه و روحیه‌ی جست‌وجوگر، اطلاعات درست و غلط را غربال کرد توهم توطئه، مردم مارمولکی و سیمپسون‌ها

سیاست‌دنیای پیچیده‌ای است. تاریخ تحولات سیاسی قرن‌های اخیر لبریز است از رویدادهای باورناپذیر و اتفاقاتی بوده که هیچ‌کسی انتظار آن‌ها را نداشته است. وقوع جنگ جهانی دوم و بمباران اتمی هیروشیما، جنگ سرد، موازنه‌ی تسلیحاتی، فرو ریختن دیوار برلین و تبدیل چین کمونیست به یکی از بزرگ‌ترین قدرت‌های اقتصادی جهان، شکل‌گیری اتحادیه‌ی اروپا و برداشته شدن مرزهای اروپا در اوایل قرن بیستم غیرقابل تصور بود. مسئله بر سر این است که تحولات سیاسی جهان اگر چه از دید تحلیلگران سیاسی و اجتماعی، تا حدی قابل توضیح است، اما از دید مردم عادی ممکن است رازآلود به نظر برسد؛ آن قدر رازآلود و مبهم که ممکن است برای توجیه آن‌ها، گاهی داستان‌ها و افسانه‌های محلی و جهانی در ادبیات عامه خلق شوند. تاریخ به قدری رازآلود است که شاید برای بسیاری این تصور پیش بیاید که تمام تحولات سیاسی دنیا یک توطئه‌ی از پیش تعیین شده است؛ توطئه‌ای که از سوی یک هیئت حاکمه‌ی پشت پرده و مخوف طراحی شده است و مردم جهان را بازی می‌دهد. این توهم توطئه گاهی شکل کار تونی هم به خود می‌گیرد و برای نمونه جالب است بدانید که ۶۶ میلیون نفر از مردم ایالات متحده آمریکا معتقدند که یوفوها در جولای ۱۹۴۷ (تیر ۱۳۲۶) در «رازول» (Roswell) نیومکزیکو به زمین آمده‌اند. براساس گزارش «گاردین» در سال ۲۰۱۶، ۱۲ میلیون نفر از مردم آمریکا بر این باور بودند که مردم مارمولکی (lizard people) در قالب انسان در آمده‌اند و قدرت سیاسی روی زمین را به دست گرفته‌اند. این ایده‌ی هیبرید انسان-مارمولک (Reptilians) که به وسیله‌ی «دیوید ایکه» (David Icke) به آن پر و بال داده شده است، در نگاه اول به قدری طنز به نظر می‌رسد که به سختی می‌توان تصور کرد انسان عاقل و سالم و بالغی وجود داشته باشد که آن را باور کند. اما میلیون‌ها نفر در جهان واقعا باور دارند که موجودات فرازمینی از تبار خزندگان انسان‌نما هستند و از «جورج دابلیو بوش» گرفته تا ملکه «لیزابت دوم»، موجوداتی هستند که با فرازمینی‌ها همکاری می‌کنند.

تعداد باورهای مبتنی بر توهم توطئه به قدری زیاد است که تحلیل هر کدام، نیازمند یک یادداشت جداگانه است. از ایده‌ی زنده بودن «هیتر» و «بن لادن» گرفته تا ساختگی بودن سفر به ماه، هر کدام هواداران و پیروان فراوانی در سراسر دنیا دارد. یکی از رازآلودترین نظریه‌های توهم توطئه، پیش‌بینی‌های انیمیشن «سیمپسون‌ها» (Simpsons) است؛ انیمیشنی ساخته‌ی «مت گرینینگ» (Matt Groening) که از سال ۱۹۸۹ (۱۳۶۸) تا کنون در سراسر جهان، محبوبیت و شهرت فراوان پیدا کرده است. یک جست‌وجوی ساده‌ی اینترنتی نشان می‌دهد که شایعات بسیاری درباره‌ی این انیمیشن وجود دارد و بسیاری معتقدند در پشت پرده‌ی

تقریباً در هر دوره از انتخابات ریاست جمهوری ایالات متحده به عنوان یکی از کاندیداهای احتمالی مطرح بوده است. او حتی در سال ۱۹۹۹ (۱۳۷۸) به عنوان کاندیدی ریاست جمهوری از «حزب اصلاح» (Reform Party) هم درخواست داده بود، اما قبل از آن که کمپینی برای حمایت از او شکل بگیرد، کاندیداتوری او پشت درهای کاخ سفید متوقف شد.

اما ظاهراً موضوع به همین سادگی‌ها نیست. به فرض که این پیش‌بینی صرفاً تصادفی بوده باشد، در شبکه‌های مجازی صحنه‌ای از این انیمیشن دست به دست می‌شد که نشان می‌داد دونالد ترامپ در میان تشویق هوادارانش از پله‌برقی پایین می‌آید و همزمان برای آن‌ها دست تکان می‌دهد. در هنگام پایین آمدن ترامپ از پله‌برقی، کاغذی از دست یکی از افراد حاضر در جمع به زمین می‌افتد و نکته‌ی عجیب آن جاست که این صحنه دقیقاً و بی‌کم و کاست در فیلم اعلام کاندیداتوری ترامپ اتفاق افتاد. چطور چنین چیزی ممکن است؟ چنین پیش‌بینی‌ای با این جزئیات اگر صحت داشته باشد، دیگر نمی‌توان به سادگی به آن برچسب توهم توطئه زد. اما درباره‌ی این صحنه‌ی رازآلود و پیشگوینه‌ی انیمیشن سیمپسون‌ها، یک اشتباه و سوء برداشت بزرگ اتفاق افتاده است. واقعیت این است که اپیزودی با عنوان «سفر ترامپی» (Trumpstastic Voyage)، یعنی اپیزودی که نشان می‌دهد دونالد ترامپ در میان هیاهو و ابراز احساسات هوادارانش از پله‌برقی پایین می‌آید در واقع مربوط به ۱۶ سال پیش نیست. این قسمت در هفتم جولای ۲۰۱۵ (۱۶ تیر ۱۳۹۴) منتشر شده است؛ یعنی تقریباً یک ماه بعد از آغاز کمپین انتخاباتی ترامپ در تاریخ ۱۶ ژوئن ۲۰۱۵ (۲۶ خرداد ۱۳۹۴). از این رو، صحنه‌ی پایین آمدن ترامپ از پله‌برقی، پیشگویی آینده‌نوده و در واقع بازسازی این صحنه، یک ماه پس از وقوع آن صورت گرفته است.

سفر ترامپ به عربستان سعودی در این اواخر هم باز به بازار شایعات و توهم توطئه‌های سیمپسونی دامن زد. این بار تصویری با عنوان «پیشگویی ۱۵ سال پیش سیمپسون‌ها از آینده» در شبکه‌های اجتماعی باز نشر می‌شد که نشان می‌داد که ترامپ و پادشاه عربستان و «عبدالفتاح السیسی» در مراسمی نمادین دستان خود را روی یک گوی در خشان گذاشته‌اند. اما این بار هم پای یک شیطنت رسانه‌ای و توهم توطئه برای جمع آوری لایک در میان است. ماجرای دورهمی ترامپ و «سلیمان بن عبدالعزیز» پادشاه عربستان و عبدالفتاح السیسی رئیس‌جمهور مصر در روز ۲۱ ماه می (۳۱ اردیبهشت) اتفاق افتاده است و آنچه که به عنوان پیشگویی سیمپسون‌ها در سال ۲۰۰۲ (۱۳۸۱) منتشر شده بود، در واقع در روز ۲۶ ماه می (پنجم خرداد) و پنج روز پس از این ماجرا در فصل بیست‌وهشتم این مجموعه پخش شده بود. این پیشگویی‌های جعلی در واقع پسگویی بوده‌اند. اگر تفکر نقادانه نداشته باشیم، ممکن است هر چیزی را به سادگی باور کنیم. نه تنها دیدگاه‌های مبتنی بر توهم توطئه، که اساساً پخش و گسترش شایعات و خرافات و شبه‌علم هم بر همین اساس پیش می‌رود. فراموش نکنیم، اینترنت منبع نیست و هر چه در آن منتشر می‌شود، درست نیست. تنها با تفکر نقادانه و روحیه‌ی جست‌وجوگر می‌توان اطلاعات درست و غلط را غربال کرد و از دام باورهای ساختگی توهم توطئه و خرافات و شبه‌علم در امان ماند.

«صحنه‌ای از قسمت «سفر ترامپی» انیمیشن سیمپسون‌ها

سناریونی این انیمیشن، گروه‌های مخوف فراماسونی پنهان شده‌اند. این عده معتقدند رخدادهایی مانند ۱۱ سپتامبر، انتشار ویروس ابولا، فساد مالی فیفا، وقایع سوریه، ریاست جمهوری ترامپ در قسمت‌های مختلف این انیمیشن سال‌ها پیش از وقوع، پیش‌بینی شده بوده است. اما واقعیت چیست؟ آیا نویسندگان انیمیشن سیمپسون‌ها، گوی پیش‌بین در اختیار دارند یا تحولات سیاسی جهان از پیش تعیین شده است و گاهی به صورت ناخواسته از

بخش‌های مختلف این مجموعه کار تونی به بیرون درز می‌کند؟ پس از اعلام نتایج انتخابات ریاست جمهوری آمریکا و پیروزی «دونالد ترامپ»، تصاویر و نوشته‌هایی به سرعت در شبکه‌های مجازی دست به دست می‌شد که نشان می‌داد، کاندیداتوری و پیروزی ترامپ در انتخابات از سال‌ها پیش در مجموعه‌ی کار تونی آمریکایی «خانواده‌ی سیمپسون» پیش‌بینی شده بود. در قسمت ۱۷ از فصل ۱۱ این مجموعه که در تاریخ ۱۹ ماه مارس ۲۰۰۰ (۲۹ اسفند ۱۳۷۸) پخش شده است، داستان عجیبی اتفاق می‌افتد. در این قسمت که «بارت در آینده» (Bart to the Future) نام دارد، «بارت» پسر خانواده‌ی سیمپسون با یک پیشگو آشنا می‌شود که آینده‌ی جهان یعنی سال ۲۰۳۰ (۱۴۰۹) را به او نشان می‌دهد. در پیش‌بینی این پیشگو، خواهر بارت یعنی «لیزا سیمپسون»، به عنوان نخستین زن به عنوان رئیس‌جمهور ایالات متحده‌ی آمریکا انتخاب شده است. اما چه چیزی در این بین، عجیب و باورنکردنی است؟ در یک صحنه مشاوران لیزا سیمپسون به او اطلاع می‌دهند که رئیس‌جمهور پیشین قبل از لیزا فردی به نام دونالد ترامپ بوده که اقتصاد آمریکا را به ورطه‌ی نابودی کشانده و بدهی فوق‌العاده زیادی برای کشور به جای گذاشته است.

پس از انتخاب دونالد ترامپ به عنوان چهل و پنجمین رئیس‌جمهور ایالات متحده‌ی آمریکا، بحث‌های فراوانی در شبکه‌های اجتماعی درباره‌ی این موضوع در گرفت و بسیاری پرسیدند چطور ممکن است این رخداد، یعنی رئیس‌جمهور شدن ترامپ، ۱۶ سال پیش، در سال ۲۰۰۰ پیش‌بینی شده باشد؟ باید گفت این پیش‌بینی اگر چه عجیب است، ولی چندان دور از انتظار نیست. دونالد ترامپ از انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۹۸۸ (۱۳۶۷) تا همین امسال،

